Hallitussihteeri
Anne Vänskä

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
– kuuleminen 6.2.2025

HE 200/2024 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä sekä työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 47 §:n ja panostajalain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä. Voimassa oleva työsuojeluhenkilörekisteristä annettu laki (1039/2001) kumottaisiin. Lisäksi esitetään muutosta niin sanotun työsuojelun valvontalain (44/2006) 47 §:ään sekä muutoksia panostajalain (423/2016) 1, 24 ja 28 §:ään.

Esityksessä on kyse pääasiassa säädöshuollosta, joten esityksen tavoitteet ovat enimmäkseen sen mukaiset. Ehdotettavan työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä annettavan lain tavoitteena on myös työsuojelun edistäminen.

Vaikka esityksellä ei ole suoraa yhteyttä pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan, esitys tukee tavoitteita työturvallisuuden edistämisestä ja yritysten hallinnollisen taakan keventämisestä.

Laki työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä sekä muutos ns. työsuojelun valvontalakiin

Tausta

Työsuojelun yhteistoiminnan tavoitteena on edistää työnantajan ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta ja tehdä mahdolliseksi työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen työpaikan turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevien asioiden käsittelyyn.

Työsuojelun yhteistoiminnassa käsitteellä ”työpaikka” on erityinen, lakisääteinen merkitys. Käytännössä työpaikka voidaan rajata erilaisilla tavoilla. Tämä mahdollistaa sen, että työsuojelun yhteistoimintahenkilöt voivat edistää työsuojelua kullakin työpaikalla parhaalla mahdollisella tavalla.

Työpaikan työsuojelun yhteistoimintahenkilöitä, kuten työsuojelupäällikköä ja työsuojeluvaltuutettua, koskevia tietoja on rekisteröity Suomessa vuosikymmenten ajan. Rekisteröinti on yhteiskunnallisesti merkityksellistä, koska sen avulla voidaan edistää työsuojelua. Rekisteröinti kannustaa työpaikkoja tekemään työsuojelun yhteistoimintaa ja rekisteristä luovutetaan tietoja työsuojelua edistäviin tarkoituksiin.

Voimassa olevasta lainsäädännöstä

Rekisteröinnistä säädetään nykyisin työsuojeluhenkilörekisteristä annetussa laissa, mutta laki tulisi päivittää erityisesti viime vuosina uudistuneen tietosuojalainsäädännön vuoksi.

Rekisteröintitehtävä on tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriöllä, mutta käytännössä Työturvallisuuskeskus ylläpitää rekisteriä. Rekisterinpitäjän tehtävä tulisi siirtää pois ministeriöltä, koska ministeriö ei ole tarkoituksenmukaisin taho hoitamaan tällaisia tehtäviä.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä esitetään uutta lakia työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä.

Työsuojelun yhteistoimintahenkilöitä koskevien tietojen rekisteröinti- ja luovutustehtävä annettaisiin uudella lailla Työturvallisuuskeskukselle. Kyse olisi perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle, joten uudessa laissa olisi tähän liittyviä säännöksiä.

Uuden lain keskeisimpänä sisältönä olisi kuitenkin nykyiseen tapaan työnantajan velvollisuus ilmoittaa työpaikan työsuojelun yhteistoimintahenkilöitä koskevia tietoja rekisteriin ja toisaalta ilmoitettujen tietojen luovuttaminen rekisteristä työsuojelua edistäviin tarkoituksiin.

Ilmoitusvelvollisuus ei koskisi mm. pienten työpaikkojen työnantajia, mutta heilläkin olisi vapaaehtoinen mahdollisuus tehdä ilmoitus. Laissa olisi myös muita vapaaehtoisen ilmoittamisen mahdollistavia säännöksiä.

Rekisteriin ilmoitettavat tiedot on pyritty minimoimaan. Tietoihin ei sisältyisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eikä muita valtiosääntöisesti arvioiden arkaluonteisia henkilötietoja eikä myöskään salassa pidettäviä tietoja.

Uudessa laissa ilmaistaisiin aiempaa laajemmin ja selkeämmin ne työsuojelua edistävät käyttötarkoitukset, joihin tietoja luovutettaisiin rekisteristä. Tarkoituksena on, että entistä useampi toimija rohkaistuisi hyödyntämään tietoja työsuojelun edistämiseen.

Pääasialliset vaikutukset

Julkisen hallintotehtävän antaminen Työturvallisuuskeskukselle ei vaarantaisi perus- ja ihmisoikeuksia, sillä ne turvattaisiin ehdotettavalla lailla ja muulla sovellettavalla lainsäädännöllä.

Tietojen rekisteröinti- ja luovutustehtävää on rahoitettu pääasiassa valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston Työsuojelurahaston kautta. Esityksessä ei esitetä muutoksia tehtävän rahoitukseen, joten esitys ei vaikuttaisi valtion talousarvioon eikä Työsuojelurahastoon.

Uusi laki aiheuttaisi Työturvallisuuskeskukselle lisäkustannuksia, mutta ne katettaisiin Työsuojelurahastolta vuosittain saatavista varoista. (Noin 130 000 e tietojärjestelmään ja arviolta noin 100 000 e hallinnolliseen työhön, lähinnä työnantajien neuvontaan.)

Uusi laki keventäisi vähäisesti yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa.

Muutokset panostajalakiin

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä esitetään, että panostajalain soveltamisalasta (1 §) poistettaisiin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkatehtävät. Lisäksi soveltamisalasta poistettaisiin henkilöt, jotka osallistuvat Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen järjestämään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007) tarkoitettuun vapaaehtoiseen harjoitukseen.

Muutokset vastaisivat Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen esittämiä tarpeita sekä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkatehtävien osalta myös aiempaa oikeustilaa.

Lisäksi panostajalain muutoksenhakusäännöstä (24 §) muutettaisiin siten, että säännös sopisi yhteen yleislain, eli oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019), kanssa. Panostajalakiin esitetään myös teknisiä, selkeyttäviä muutoksia.

Pääasialliset vaikutukset

Panostajalain soveltamisalan rajauksien (1 §) muuttamisen johdosta mm. Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkatehtävissä ei enää edellytettäisi panostajalaissa tarkoitettuja pätevyyskirjoja. Esitys vähentäisi päällekkäistä sääntelyä ja selkeyttäisi osin ristiriitaista sääntelyä.

Panostajalain taustalla vaikuttaa julkisen vallan velvoite huolehtia työvoiman suojelusta ja jokaisen oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Nämä perusoikeudet ovat merkityksellisiä myös niiden tehtävien ja henkilöiden kannalta, jotka poistettaisiin panostajalain soveltamisalasta. Esitys ei kuitenkaan vaarantaisi mainittujen perusoikeuksien toteutumista, koska niistä voidaan silti huolehtia Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa.

Panostajalain muutoksenhakusäännöksen (24 §) muuttamisen johdosta jatkossa myös muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen panostajan pätevyyskirjan peruuttamista, väliaikaista peruuttamista ja huomautusta koskevassa asiassa edellyttäisi, että korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Tämä muuttaisi oikeustilaa, mutta muutoksen vaikutukset panostajan oikeusturvaan olisivat kuitenkin vähäiset ja yleislaissa valitun sääntelyratkaisun mukaiset.

Valmistelu ja lausuntopalaute

Esitys valmisteltiin sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Työturvallisuuskeskuksen (lakiehdotukset 1. ja 2.) sekä puolustusministeriön ja sisäministeriön (lakiehdotus 3.) kanssa. 1. lakiehdotuksen yritysvaikutusten arviointiin osallistui myös työ- ja elinkeinoministeriö.

Esitys oli lausunnoilla kesällä 2024 ja lausuntopalautteesta mahdollisimman moni seikka otettiin jatkovalmistelussa huomioon. Esitystä muutettiin erityisesti oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun toimiston lausuntojen johdosta yhteistyössä oikeusministeriön kanssa, jotta esitys sopisi tietoa koskevan yleislainsäädännön kokonaisuuteen ja vastaisi lainsäädännölle asetettuja vaatimuksia.

Esitystä käsiteltiin kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa (TTN). Ehdotettavan työsuojelun yhteistoimintahenkilöiden rekisteröinnistä annettavan lain osalta neuvottelukunta ei saavuttanut yksimielisyyttä siitä, millaisia ”työpaikkoja” ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea. Osa jäsenistä katsoi, että kaikilta työpaikoilta tulisi ilmoittaa tietoja. Sama asia tuli esiin lausuntokierroksella. Osa lausunnonantajista katsoi, että esitys ei tässä muodossaan täyttäisi tavoitetta työsuojelun edistämisestä. Kaikki työsuojelun yhteistoimintahenkilöt eivät päädy rekisteriin. Esityksen sisältö valittiin kuitenkin siitä näkökulmasta, että rekisterin olemassaolo voidaan turvata ja Työturvallisuuskeskuksen resurssit riittävät tehtävänsä hoitamiseen.

Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vasta 2.4.2026, koska Työturvallisuuskeskus tarvitsisi aikaa tietojärjestelmänsä muuttamiseen. Kuitenkin panostajalain muuttamisesta annettava laki on tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.9.2025.